

ارزیابی کنیم می‌توان گفت که این قانون از افتخارات نظام جمهوری اسلامی است که ریشه ربا را در کشور خشک کرده است. البته در مسیر اجرای این قانون، تلاش و نظارت بیشتر مسئولان می‌توانست و می‌تواند آثار و برکات بیشتری را در پی داشته باشد. اگر مقایسه‌ای با کشورهای دیگر دارای نظام بانکداری اسلامی داشته باشیم، می‌بینیم که عمده کشورهایی که مروج بانکداری اسلامی هم هستند در نظام پولی و مالی اجازه فعالیت به بانک‌های متعارف را هم می‌دهند؛ یعنی در کشورهای مزبور فضای فعالیت کاملاً منطبق با بانکداری اسلامی نیست. بدیهی است که در حوزه‌هایی که ظرفیت‌های بانکداری اسلامی به‌ویژه در زمینه بانکداری بین‌الملل کمتر از بانکداری متعارف باشد، فعالان اقتصادی آن کشورها به سمت بانکداری متعارف حرکت می‌کنند. اما این از افتخارات ماست که در

© آقای دکتر در یک نگاه کلی تحقق اهداف موردنظر از قانون بانکداری بدون ربا را طی حدود سه دهه گذشته چه میزان ارزیابی می‌فرمایید؟

قانون بانکداری بدون ربا با هدف ایجاد تحول ساختاری در نظام پولی و بانکی کشور در چارچوب اهداف عالی نظام جمهوری اسلامی شکل گرفت. طبعاً از مهمترین مؤلفه‌های این قانون، اجرای عقود اسلامی و توجه به موضوع فعالیت بود. این امر بخش واقعی اقتصاد را که ارزش افزوده ملموس برای اقتصاد و زندگی مردم کشورمان به وجود می‌آورد، تقویت کرده و فضای کسب و کار را در بخش تولید و خدمات رونق داده است. اگرچه محدودیت‌ها و چالش‌های فرا روی این قانون در برخی زمینه‌ها موجب کاهش آثار مثبت آن شده است ولی در یک نگاه کلی اگر بخواهیم موفقیت قانون بانکداری بدون ربا را

دکتر مجید قاسمی:

فرهنگ‌سازی؛ لازمه گسترش بانکداری اسلامی

دکتر مجید قاسمی، از معدود کارشناسان و مدیران خیره بانکی حال حاضر کشورمان در بخش خصوصی است که سابقه فعالیت به عنوان رییس کل بانک مرکزی را نیز دارد. از این رو نظرات و دیدگاه‌های وی که در حال حاضر به عنوان مدیر عامل بانک خصوصی پاسارگاد مشغول به فعالیت است، از دقت نظر و عمق خاصی برخوردار است چرا که طبیعتاً این نظرات مبتنی بر تجربیات اداره نهاد حاکمیتی بانک مرکزی نیز است.

شوریه‌شکاه علوم انسانی
رتال جامع علم

نظام مالی کشورمان، قانون بانکداری بدون ربا تمام فعالیت‌های بانکی را تحت پوشش قرار داده و تمام بانکهای کشورمان در چارچوب شرع مقدس فعالیت می‌کنند.

به عقیده شما مهمترین و اساسی ترین چالش‌ها و مشکلات اجرای قانون را در مدت سپری شده چه مواردی است؟

از مهمترین چالش‌های اجرای قانون در ۳۰ سال گذشته، مسئله فرهنگ‌سازی و آگاه‌سازی مردم از فرآیند و رویه بانکداری اسلامی و تفاوت‌های آن با بانکداری متعارف است. شاید اگر سرمایه‌گذاری مناسبی در این زمینه انجام می‌شد و مردم از ویژگی‌های این قانون مطلع می‌شدند، شاهد بالندگی و رشد بیشتر بانکداری اسلامی در کشورمان بودیم. شما ملاحظه می‌کنید که بسیاری از مشتریان بانک‌ها به محتوای عقود توجه نمی‌کنند و

صرف رفع مشکلات برای آنها مهم است. متأسفانه برخی از همکاران نظام بانکی هم به این موضوع مهم توجه لازم و درخور ندارند. از این رو می‌بینیم که بعضاً قراردادهای صوری یا غیرمنطبق با نحوه مصرف تسهیلات بسته می‌شود و طبعاً غیر از اشکالات شرعی وارد بر این قراردادها، در عمل نیز به دلیل عدم انطباق ابزار با هدف مشتری، مطالبات معوق یا سررسید گذشته در کشورمان رشد دانشسته است. شاید یکی دیگر از چالش‌های قانون مزبور، لزوم تقویت نقش بخش خصوصی در بانکداری کشور و توجه به ظرفیت‌های فعالان اقتصادی در بهبود فضای کسب و کار باشد. در سال ۱۳۵۸ و پس از ملی شدن بانک‌های کشور، شالوده قانون بر مبنای فعالیت بانکداری با مالکیت و یا مدیریت دولت شکل گرفت. بنابراین پس از شکل‌گیری بانک‌های خصوصی، دیدیم که فضای فعالیت

بانک‌های خصوصی محدودیت‌های فراوانی دارد که امکان رقابت با بانک‌های دولتی را محدود کرده است. از سوی دیگر بانکداری دولتی نیز آفت‌های خود را در ۳۰ سال گذشته نشان داده است که مهمترین آن بهره‌وری نازل و شکل‌گیری تسهیلات تکلیفی و تبصره‌ای و مطالبات از دولت است. موضوع ابزارسازی نیز یکی از چالش‌های قانون بانکداری بدون رباست. محدود کردن ابزارهای مالی در قانون، عملاً در فعالان نظام بانکی نیز انگیزه‌ای برای خلق ابزارهای پولی و مالی جدید ایجاد نمی‌کرد و همین امر موجب شده است که در سالهای گذشته ابزارهای پولی و مالی به کار گرفته شده در بانک‌های کشور بسیار محدود باشد.

پیشرفت و موفقیت بیشتر در راستای تحقق کامل تر بانکداری

بدون ربا را برای آینده در گرو چه اقداماتی می‌دانید؟

از مهمترین اقداماتی که می‌تواند موجب پیشرفت و موفقیت هرچه بیشتر بانکداری بدون ربا باشد نهادسازی، ابزارسازی و نیز ایجاد فضای رقابت و فعالیت بر مبنای اصول بانکداری و هزینه - منفعت اقتصادی است. اگر قرار باشد نظام بانکی بر مبنای اصول حرفه‌ای اداره نشود و تصمیمات و سیاستگذاری‌های نظام بانکی در مسیر سیاستگذاری بانک مرکزی نباشد، قطعاً آسیب‌های این سیاستگذاری‌ها متوجه کل اقتصاد کشور خواهد شد. توسعه ابزارهای جدید بانکی همانند انواع صکوک، گواهی‌های سپرده و نیز ایجاد بستری لازم برای مدیریت صحیح منابع سپرده‌گذاران می‌تواند آثار و منافع ارزشمندی را برای نظام بانکی در پی داشته باشد. ●

از مهمترین چالش‌های اجرای قانون بانکداری بدون ربا در ۳۰ سال گذشته، مسئله فرهنگ‌سازی و آگاه‌سازی مردم از فرآیند و رویه بانکداری اسلامی و تفاوت‌های آن با بانکداری متعارف است

